

LITTERATUR

PER DAHL
CARL JOHN LJUNGBERG:

Nytt om litteratur

Skönlitteratur och klassiskt

"**V**erkligheten ger mig astma", skriver den rumänske exilförfattaren E M Cioran, aktuell på svenska med aforismsamlingen **Bitterhetens syllogismer** (Symposion, 1989). I Nietzsches efterföljd skildrar Cioran ångesten och särlingskapet som en väg till kunskap, allt i sin typiskt korthuggna, fragmentariska stil.

Från öster kommer även **Arvet från Bysans** (Helsingfors, Söderströms 1990) av Henrik Zilliacus. I tidigare essäsamlingar har läsaren kunnat möta en diskussion av antiken och Grekland lika frisk som lärd, från papyrusbrev begravda i Egyptens sand och sättet att ge boktitlar till Trojasagans slingriga faktiska från Homeros till Shakespeares Troilus och Cressida. Denna gång behandlar han det Rom från vilket bl a Ryssland tog sin Romtanke och sitt klassiska arv.

Från Finland kommer också **Explosivt: finlandssvenska författare om finlands-svensk litteratur** (red Raoul Granqvist, Scriptum 1989).

Carl-Göran Ekerwald har som essäist ofta nära till de våldsamma formuleringarna. En ny volym, **Dagsmeja: artiklar och marginalanteckningar**, har nu utkommit på Carlssons förlag. Den inleds med längre avsnitt, marginalanteckningarna i slutet är på några rader var. Bl a funderar Ekerwald över den engelske kungen Georg V:s död. Livläkaren var tydligen släkt med The Times chefredaktör; det var också livläkaren som både kunde kontrollera dödsögonblicket och vilken press som först underrättades . . .

Idéhistoria

Det stora misstaget: socialismens felslut är den svenska titeln på F A von Hayeks **The fatal conceit**; boken finns i svensk översättning på Ratio. Hayeks syfte har varit att ge en pregnant och komprimerad sammanfattning av sin samhällssyn, hans argument sveper från arkeologi till psykologi över de flesta specialvetenskaper. Hayeks medicin är besk men driver just därför in läsaren i en dialog. Den svenska upplagan innehåller dessutom en översikt över Hayeks många tidigare böcker och artiklar.

Uppsalaprofessorn Leif Lewins nya bok heter **Upptäckten av framtiden** (Norstedts, 1990). Lewin inriktar sig på teoriernas uppkomst och utveckling, och ger också goda litteraturtips för den som vill tränga vidare i ämnet.

Russophobia heter en bok Igor Sjafarevitj utgav för ett tiotal år sedan, då underjordiskt. Nu har boken kommit i en engelsk version (utg. av the Union of the Russian People). Sjafarevitj ifrågasätter liksom Solsjenitsyn att kommunismen i Sovjet skulle ha gamla rötter i en "totalitär" psykologi och ett slutet samhälle och blottlägger vad han kallar "russofobin".

I To the Right: The Transformation of American Conservatism söker liberalen Jerome L Himmelstein analysera kraften i den rörelse som gjort 80-talet till ett republikanskt årtionde i USA (University of California Press, 1990). Tesen är att vissa intressen, bl a business och de fundamentalistiska kyrkorna, stött Reagan tillfälligt, men att USA därför inte kan sägas ha en djupt rotad konservatism.

Aleksander Peczenik, jurist och professor i Lund och känd för SVT:s läsare, har utkommit med **Juridisk argumenta-**

tion: en lärobok i allmän rättslära (Norstedts, 1990). Boken som är en utvecklad version av Rätten och förnuftet (1986 och 1988) berör överskådligt begreppet rättsstat, gällande rätt, argument visavi etik, samt vad rättskällor är.

I dag och i morgon

Birger Schlaug har med nyvunnen distans skildrat miljörelsens dilemma och utmaningar i **Miljön, makten och friheten** (Gidlunds, 1990).

En miljöbok av helt annat slag är HKH prinsen av Wales' **A vision of Britain** (London, Doubleday 1989), som nu ligger även på svenska bokhandelsdiskar. En mer stilfullt illustrerad och formgiven politisk pamflett (i tvärfolio) lär vara svår att finna. Prinsens generalattack mot allt vad fyrkantig rutinbetongarkitektur heter illustreras bl a av en oljemålning av det förmoderna London sett från Themsen, över vilken man kan lägga ett genomskinligt ark som visar hur samma vy ser ut i dag.

När får vi motsvarande pamflett över Stockholm med en Elias Martin-vy som grundmotiv?

Tidens förlag utger nu en ny serie samhällsvetenskapliga antologier, bl a en kallad **Idéer om välfärd** med bidrag bl a av nobelpristagaren James Tobin, välfärdsforskaren Richard Titmuss, sociologen Michael Walzer m fl.

Ytterligare en antologi: på Timbro har **Tredje generationen** utkommit, redigerad av P J Anders Linder. Boken är ett slags generationsmanifest som visar hur de yngre liberalkonservativa resonerar, som vill forma ett alternativ utan att snegla på vad vänstern i svensk politik bedömer

som viktigt. Spännvidden går från de rent liberala till mörkblå värdekonservativa.

Biografi och historia

På Timbro har även kommit ett reportage om estlandssvenskarna: **I svenska fotspår** av Andres Küng, som besökt svenskar och ester i Tallinn och Hapsal, på Ösel, Dagö, Ormsö och Nuckö. Bl a får vi träffa världens ende kolchosordförande vid namn Jonne Berggren. Samme författare har i boken **Tallinn – en personlig vägvisare** (Sellin och Blomquist, 1990) kommit med ett vackert fotoreportage från Estlands huvudstad.

Thomas Kanger och Jonas Gummeson, båda journalister, tecknar i boken med den löpsedelsvarta titeln **Kommunistjägarna: socialdemokraternas politiska spioneri mot svenska folket** bilden av Sapo och dess efterföljare från andra världskriget och framåt. Bl a målar de en bakgrund till sjukhusspionaffären i Göteborg. (Ordfront)

Därför mördades Ivar Kreuger är skriven av ekonomijournalisten Lars-Jonas Ångström (Kjellin & Blomquist, 1990). Där hävdas tvärt emot allmän uppfattning att den kände företagsledaren mördades, och teorier som andra tidigare framfört utvecklas i kombination med nya iakttagelser.

En behändig guide till Stockholms arkiv ger historikern Leif Hökstrand och Ingrid Åkerlind i **Jakten på skräddarmästare C F Molander: Så hittar du i Stockholms arkiv** (Tiden, Stockholms Stadsmuseum och Stockholms skolor, 1990). Bland andra SSB, KB och stadsarkivet tas upp.